

سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
معاونت آموزش و ترویج

مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

گونه‌های مناسب جنگل کاری

در ناحیه هیرکانی

ون / زبان گنجشک

۱۶

۱۳۲۶

کمیته علمی نهضت مردمی تولید و کاشت یک میلیارد نهال

ون یا زبان گنجشک (*Fraxinus excelsior* L.) گونه‌ای درختی است که در جنگل‌های هیرکانی و ارسباران انتشار دارد. پوست تنه، خاکستری روشن و حاوی شیارهای طولی و عرضی فراوان است. این گونه دارای جوانه‌های زمستانی سیاه‌رنگ است و میوه آن از نوع فندقه بال‌دار یا سامار می‌باشد.

- **زمان رسیدن و جمع‌آوری میوه (بذر):** اواخر تابستان تا اوایل پاییز
- **نحوه جمع‌آوری:** جمع‌آوری بذر درختان ون تا موقعی که سبز هستند، به‌وسیله کارگران ماهر از روی درخت انجام می‌شود.
- **نحوه پاک کردن بذر:** بذرهای پس از جمع‌آوری باید خیلی سریع و پیش از کاهش رطوبت بوجاری شوند.
- **نگهداری و انبارداری:** باید ابتدا بذرهای خشک شده، سپس در کیسه‌های کفنی و یا پارچه‌ای در انبار دارای تهویه و خنک با دمای ۲ تا ۷ درجه سانتی‌گراد نگهداری شوند.
- **زمان کاشت:** اوایل پاییز (نکته مهم: بذرهای لازم است تا پیش از کاشت به‌صورتی نگهداری شوند که رطوبت آنها از بین نرود. خشک شدن بذرهای باعث خواهد شد تا بذرهای در بهار دوم بعد از کاشت سبز کنند).

♦ تیمار جوانه‌زنی

- بذرها باید بلافاصله پس از رسیدن در شرایطی که هنوز رنگ آنها سبز است از درخت مادری چیده شده و خیلی زود پیش از خشک‌شدن در بسترهای خنک و مرطوب کشت شوند.
- بذره‌ای کاشته شده در بهار سبز شده و در صورت مناسب‌بودن و حاصل‌خیزی خاک بستر کاشت و مراقبت کافی، نهال‌های تولید شده در زمستان آماده انتقال به عرصه خواهند بود.
- بذرهایی که انبار می‌شوند برای کاشت لازم است تحت تیمار استراتیفیکاسیون سرد و مرطوب قرار گیرند (نکته مهم: در صورت عدم بارندگی مناسب فصلی و خشکی بستر کاشت، لازم است سطح خزانه به‌طور مرتب به‌نحوی آبیاری شود که همواره بذرها رطوبت داشته باشند).

♦ تولید نهال و نگهداری در نهالستان

- زمین خزانه به‌صورت بسترهای کرت برجسته به ارتفاع حداقل ۲۰ سانتی‌متر و عرض ۱۲۵ سانتی‌متر که فاصله بین بسترها ۴۰ سانتی‌متر باشد بسته شوند (درازای کرت‌ها به شیب زمین نهالستان بستگی دارد و می‌تواند بین ۱۵ تا ۵۰ متر باشد. هرچه طول آن بیش‌تر باشد، کندن نهال‌ها با دستگاه نهال‌کن راحت‌تر انجام خواهد شد).
- سطح بستر کرت‌ها با تخته تسطیح شوند.
- با استفاده از تخته و یا غلتک شیارزن، ۵ شیار موازی به فاصله

۲۵ سانتی‌متر و عمق ۳ سانتی‌متر در سطح آن در راستای درازای کرت ایجاد شود.

- بذره‌های تهیه شده پیش از کاشت با استفاده از قارچ‌کش بنومیل یا زینب ضد عفونی شده و با فاصله ۳ سانتی‌متر در داخل شیار قرار داده شوند.
- روی بذرها به ضخامت ۲-۳ سانتی‌متر با مخلوطی از خاک برگ و ماسه (با نسبت مساوی) پوشانده شوند.
- زمان انتقال نهال‌ها به زمین اصلی آب‌ان (برای مناطق جلگه) و اسفند (برای مناطق مرتفع و دارای یخبندان زمستانی) است.

♦ کاشت نهال

- کاشت نهال‌های یک‌ساله در عرصه جنگل‌کاری در اسفندماه، پیش از آغاز رشد بهار انجام می‌شود.
- نظر به اینکه نهال‌ها ریشه‌لخت هستند، لازم است پیش از باز شدن جوانه‌ها به عرصه جنگل‌کاری منتقل و کاشته شوند تا شانس موفقیت آنها افزایش یابد.
- هرس ریشه‌های ضخیم و شکسته و همچنین ریشه‌های بسیار بلند در زمان کاشت بر موفقیت جنگل‌کاری می‌افزاید.
- در هنگام کاشت نهال‌های ون در زمین اصلی به‌ویژه در اراضی جنگلی که امکان رقابت با گونه‌های علفی و مهاجم را در پی دارد، سعی شود از نهال‌های سالم، قوی و بلند استفاده شود.

کاشت مستقیم بذر: تاکنون از این روش برای جنگل‌کاری پلت استفاده نشده است، اما در شرایط طبیعی در جنگل‌های هیرکانی این روش توسط طبیعت به‌عنوان «زادآوری طبیعی» در حفره‌های خالی و فضاهاى باز دیده شده است.

عنوان: گونه‌های مناسب جنگل‌کاری در ناحیه هیرکانی: ون / زبان گنجشک

ناظر: کمیته علمی نهضت مردمی تولید و کاشت یک میلیارد نهال

نویسندگان: رضا اخوان، مصطفی خوشنویس

همکاران: مهدی پوره‌اشمی، فاطمه عباسپور و فیروزه حاتمی

تنظیم، چاپ و نشر: ویدا همتی، فتح‌اله بهرامی

طراحی و صفحه‌آرایی: نرگس بهادر

ناشر: نشر آموزش کشاورزی، دفتر شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی

شمارگان: محدود

نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۲

مسئولیت درستی مطالب با نویسندگان است.

شماره ثبت در مرکز فن آوری اطلاعات و اطلاع‌رسانی کشاورزی به ۶۳۵۱۶ تاریخ ۱۴۰۲/۰۲/۲۷ است.

نشانی: تهران، خیابان آزادی، بین نواب و رودکی، پلاک ۲۰۵، معاونت آموزش و ترویج کشاورزی
تلفن: ۶۶۴۳۰۴۶۵ | تلفکس: ۶۶۴۳۰۴۶۴ | کد پستی: ۱۴۵۷۸۹۶۶۸۱